

Світлана Таратута

*Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського*

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ З
ЕКРАНІЗАЦІЄЮ ЯК МЕТОДИЧНИЙ ПРИЙОМ (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ П.ЗЮСКІНДА «ПАРФУМИ»)**

Проблема екранізації літературного твору існує фактично з часів винаходу кінематографу, адже ще на зорі розвитку цього нового виду мистецтва, який тоді сприймався лише як комерційний проєкт, режисери почали звертатися до літератури як до першоджерела. Так, вже у 1902 р. французький режисер Ж.Мельєс знімає перший у світі науково-фантастичний фільм «Подорож на місяць», заснований на романах популярних на той час Ж.Верна та Г.Уеллса.

За більше ніж сто років існування кінематографу екранізація літературних творів стала предметом серйозних наукових досліджень і на сьогоднішній день розглядається в парадигмі компаративістики як феномен інтермедіальності. Аналіз екранізації літературного твору як результату інтерсеміотичного перекодування дає можливість використовувати його в методичних цілях для поглиблення літературознавчого аналізу. Під інтерсеміотичним перекодуванням розуміється переклад з мови одного виду мистецтва, у даному випадку літератури, на мову іншого виду мистецтва – кіно: відтворення написаного слова аудіовізуальним засобами кінематографу. Отже, компаративне зіставлення літературного твору з його екранізацією дає можливість подивитися на проблематику, сюжет, ідейне навантаження окремих елементів твору під іншим кутом зору.

Порівняння твору П.Зюскінда «Парфуми» з його екранізацією (фільм знятий Т.Тиквером у 2006 році) одразу наводить на думку про складність

інтерсеміотичного перекодування, адже головним предметом опису у зазначеному романі є запахи, які практично неможливо передати на екрані.

Аналіз аудіо-візуальних засобів передачі запахів у кіноверсії дає можливість звернути увагу на використання режисером крупних планів для акцентації уваги на звалищі сміття та пацюках під час народження Жана-Батиста Гренуя (підкреслений антиестетизм цієї сцени, безумовно, має сильне ідейне навантаження в концепції образу героя твору), на предметах, які завдяки своєму запаху допомагають герою осягнути оточуючий світ та навчитися говорити (для Гренуя немає огидних та приємних запахів — це азбука його життя, і кожний з них посідає своє місце в його внутрішній колекції). Крупним планом режисер фіксує каміння, траву, личинок, пацюка, ніс Гренуя із надзвичайно активними ніздрями.

Серед візуальних засобів необхідно відзначити гаму кольорів у кінострічці. Чорно-біла плівка, на яку було відзняте важке дитинство героя, поступається кольоровим сценам, герой потрапляє до парфумерної крамниці в місті, де кольори передають буяння чарівних запахів парфумів, адже саме вони наповнюють Гренуя справжнім життям. У досить насичених кольорах подана робота Гренуя у парфумера Бальдіні — один з найважливіших періодів життя героя твору, період професійного становлення і зростання, насичений чарівними запахами і можливістю працювати з ними.

Аналіз сцен, відсутніх в романі, але доданих режисером фільму, дозволяє глибше осягнути ідейно-художній зміст твору. Так, сцена з повією показує, що на відміну від роману у фільмі автор дає Греную шанс залишитися людиною: герой хотів домовитися з дівчиною, щоб отримати матеріал для парфумів, не зашкодивши їй, і тільки її відмова та агресивна поведінка приводять героя до вбивства. Як випадкове змальоване і вбивство першої жертви. Крім того, спогади про неї, які постійно являються герою, чого немає в романі, пом'якшує образ Гренуя, робить його людиною, яка прагнула любові, а не просто бути злочинцем.

Наявність сцен зникнення двійнят у садибі Ріші, їхні пошуки, хвилювання батьків, а потім і вбивства дівчат візуалізує та подвоює трагедію, адже родина втратила одразу двох доньок, і образи жертв абсолютно конкретні, як і батьківське горе.

Тривожна музика, багато темних нічних сцен, коли Гренуй переслідує своїх жертв та вчиняє злочини, підсилюють саспенс, який стає одним з найдієвіших прийомів фільму, що забезпечує відчуття наближення страшної трагедії в кожній конкретній сцені.

Відсутня в романі і наявна в фільмі сцена, коли Дрюо приходить насварити Гренуя за невиконану роботу і підпадає під вплив краплі парфумів, над якими працює герой твору, готує фінальну сцену на площі, а відсутнє у романі використання Гренуєм парфумів у камері перед стратою і їхній вплив на охоронців пояснює, чому злочинця привозять на страту в нарядному одязі, який неабияк вплине на натовп.

Сцена на площі, коли Гренуй використовує зроблені ним диво-парфуми, знята фактично близько до тексту роману. Тим не менш вираз обличчя і рухи героя призводять до повного переосмислення режисером фіналу роману і певним чином образу головного героя. У фільмі показаний Гренуй-лідер, який насолоджується своєю владою над натовпом. Спогади про дівчину із сливами, візуалізація бажання любові з нею, сльози, що котяться по щоках героя, роблять сцену у фільмі більш сентиментальною, а Гренуя — більш людяним, ніж у творі. У кіноверсії Гренуй прагне бути особливим, прагне влади, у романі — стати таким, як всі, рівним серед рівних і вартим любові, як і інші.

У кінострічці більше, ніж у романі, акцентується проблема самотності: складається враження, що герой нехай і в збочений спосіб, але все ж шукає кохання. В романі, навпаки, простежується ненависть Гренуя до людей, бажання бути від них якнайдалі, насолода роками самотності без людей, хоча вона могла бути мотивована жорстоким ставленням до нього оточуючих.

Отже, компаративний аналіз роману та його екранізації поглиблює розуміння образу головного героя твору, його проблематики та концепції

письменника і може використовуватися як надзвичайно дієвий методичний прийом з метою проведення літературознавчого аналізу художнього твору.

Список літератури

1. Довбуш О.І. Кіносценарій як засіб вербальної візуалізації літературного твору. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.Філологія. 2015. № 17. Т.1. С. 122–124

2. Дубиніна О. Екранізація літературного твору: семіотичний аспект. Іноземна філологія. 2014. Вип. 126. Ч.1. С 89–97